

СПАДКУВАННЯ ЗА ПРАВОМ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

В цивільному законодавстві виділяють два види спадкування: за законом та за заповітом.

Спадкування за законом здійснюється у разі відсутності заповіту, визнання його недійсним або у разі неприйняття спадщини або відмови від її прийняття спадкоємцями за заповітом.

Спадкоємці за законом одержують право на спадкування по чергово. Існує п'ять черг спадкування за законом: перша: діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, той з подружжя, який його пережив, та батьки; друга: рідні брати та сестри спадкодавця, його баба та дід як з боку батька так і з боку матері; третя: рідні дядько та тітка спадкодавця; четверта: особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менше, як п'ять років до часу відкриття спадщини; п'ята: інші родичі до шостого ступеня спорідненості включно, утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї.

Кожна наступна черга спадкоємців за законом одержує право на спадкування у разі відсутності спадкоємців попередньої черги.

Проте є виключення у черговості спадкування за законом, коли спадкоємці п'ятої черги можуть спадкувати замість спадкоємців першої, другої та третьої черги спадкування за законом. Таке спадкування має назву спадкування за правом представлення, яке регламентується ст. 1266 Цивільного кодексу України (далі ЦКУ).

Спадкування за правом представлення не є окремим видом спадкування. Це особливий порядок спадкування за законом, який виникає у разі відповідних обставин. Його суть полягає у тому, що спадкоємці за правом представлення спадкують в ту чергу, в яку спадкував би їх померлий родич, так би мовити замінивши його. Тобто його власні спадкоємці ніби представляють особу, яка б одержала права на спадкування, якби була живою на час відкриття спадщини.

Частини 1-4 ст. 1266 ЦКУ встановлюють які саме родичі в порядку черговості можуть замінити спадкодавця за законом, тобто спадкувати за правом представлення:

Внуки, правнуки спадкодавця спадкують ту частку спадщини, яка належала б за законом їхній матері, батькові, бабі, дідові, якби вони були живими на час відкриття спадщини.

Прабаба, прадід спадкують ту частку спадщини, яка б належала за законом їхнім дітям (бабі, дідові спадкодавця), якби вони були живими на час відкриття спадщини.

Племінники спадкодавця спадкують ту частку спадщини, яка належала б за законом їхній матері, батькові (сестрі, братові спадкодавця), якби вони були живими на час відкриття спадщини.

Двоюрідні брати та сестри спадкодавця спадкують ту частку спадщини, яка належала б за законом їхній матері, батькові (тітці, дядькові спадкодавця), якби вони були живими на час відкриття спадщини.

Частина 6 ст. 1266 ЦКУ передбачає, що при спадкуванні по прямій низхідній лінії право представлення діє без обмеження ступеня споріднення.

Прямою низхідною лінією є низка поколінь від особи до своїх нащадків. Особою, від якої починається пряма низхідна лінія, виступає спадкодавець,

який є предком, від якого походять його нащадки. Наприклад після смерті діда, право представлення виникає у онука за відсутності (смерті) батька.

Слід зауважити, що спадкування за правом представлення має місце лише у разі смерті родичів, яких вони заміщують. Таким чином, необхідними умовами набуття права на спадкування за правом представлення є смерть спадкоємця першої, другої чи третьої черги до часу відкриття спадщини (до дня смерті або в день смерті).

У разі якщо спадкування за правом представлення здійснюється кількома особами, частка їхнього померлого родича ділиться між ними порівну.

Консультант Восьмої київської державної
нотаріальної контори _____ О. І. Бабакова